

NEDERLAND

MOET

AFKICKEN

**GOEDKOPE ARBEIDSMIGRATIE
IS VERLEDEN TIJD.**

WAAROM EINDHOVEN ZO UNIEK IS?

Eindhoven is de migratiestad bij uitstek. Wie door de wijken loopt, merkt direct hoe sterk de stad de afgelopen decennia is veranderd: op straat klinken talen van Turks tot Pools tot Hindi.

Kijken we naar de cijfers dan zien we hoe uniek Eindhoven is. Rond het jaar 2000 woonden er ongeveer 200.000 mensen in Eindhoven; inmiddels zijn dat er bijna 250.000. En de groei zet door: in 2023 kwamen in Zuidoost-Brabant bijna 16.000 nieuwe inwoners bij, vooral migranten.

In totaal telt de regio meer dan 80.000 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Het aandeel niet-Nederlanders is daarmee gestegen naar meer dan 11%, ruim boven het nationale gemiddelde. Ter vergelijking: in 2012 was dit nog minder dan 5%.

Migranten in Zuidoost-Brabant zijn grofweg te verdelen in twee groepen: Europeanen, met name Polen, en Aziaten. Zo wonen er bijna 15.000 Polen in de regio, terwijl de groep Aziatische medewerkers sinds 2014 zelfs verdubbeld is naar meer dan 20.000.

De enorme toestroom van migranten komt ten eerste door het succes van de technologiebedrijven. Eindhoven schijnt inmiddels al de expat-hoofdstad van Nederland te zijn, met veel hooggeschoolde arbeidsmigranten. Dat blijkt wel uit de snelgroeiende sport in de omgeving: cricket.

Tegelijkertijd wonen en werken in de regio veel (laaggeschoolde) arbeidsmigranten. Eindhoven ligt ingeklemd tussen enkele van de grootste arbeidsmigratiegebieden van Nederland: binnen een straal van 50 kilometer bevinden zich vier regio's die in de top 10 van het land staan. Alleen al in Eindhoven woont 1 op de 10 arbeidsmigranten van Noord-Brabant. Velen werken in logistiek, landbouw of bij slachthuizen in de buurt. Eindhoven kent verschillende grote slachthuizen in de omgeving.

Daarnaast is de regio aantrekkelijk voor internationale studenten. 36,6% van de studenten aan de TU Eindhoven komt uit het buitenland. In heel Brabant waren er in 2023 meer dan 17.000 internationale studenten – en dit aantal groeit nog steeds.

Deze unieke combinatie van een sterke technologiesector, een internationale universiteit en een landelijke omgeving met veel laaggeschoolde arbeidsmigranten maakt Eindhoven tot een stad van uitersten. Wat in Nederland in XL-formaat gebeurt, gebeurt hier in XXL-formaat.

De gevolgen zijn zichtbaar én voelbaar: lokale bewoners worden steeds vaker weggeconcentreerd op de woningmarkt, terwijl dakloze arbeidsmigranten rondzwerven in steden, dorpen en bossen. In een Eindhovense wijk wordt 60-70% van de huizen verkocht aan expats. Nog belangrijker: de sociale banden raken onder druk. Als steeds meer nieuwkomers de Nederlandse taal niet spreken, vermindert het gevoel van samenhang. Want als je je burens niet meer goed kunt verstaan, verandert ook het karakter van de omgeving.

ARBEIDSMIGRATIE

Hoe we omgaan met arbeidsmigratie is een van onze belangrijkste opdrachten voor Nederland. Arbeidsmigratie is ons te veel overkomen. Er wonen in Nederland ongeveer 1 miljoen arbeidsmigranten. Dat is meer dan de inwonersaantallen van Eindhoven, Tilburg, Breda, Den Bosch, Helmond, Bergen op Zoom en Oss bij elkaar opgeteld.

Deze aantallen zijn nooit het resultaat geweest van een bewuste, door-dachte keuze. Jarenlang ontbrak het ons aan regie op arbeidsmigratie en als er al sturing was, dan werkte die vaak juist aanjagend. Onder druk van een krachtige werkgeverslobby werd het voor bedrijven buitengewoon eenvoudig om arbeidsmigranten naar Nederland te halen. Waar deze mensen zouden wonen, wat er met hen gebeurde bij werkloosheid of hoe zij konden integreren, deed er nauwelijks toe. De kosten en gevolgen werden keer op keer afgewenteld op de samenleving. Zo is Nederland stap voor stap verslaafd geraakt aan goedkope arbeid.

HUIZENMARKT ONDER ENORME DRUK

Nederland heeft ongeveer een miljoen arbeidsmigranten. Al deze mensen moeten ergens wonen en zetten onze woningmarkt onder druk. In sommige straten en wijken, zoals Transvaal in Den Haag, wonen inmiddels bijna uitsluitend arbeidsmigranten. Iedere ochtend vertrekken busjes om hen naar het Westland te brengen. Veel lokale bewoners vertrekken uit deze wijken vanwege verloedering. Tegelijkertijd hebben kennismigranten een financieel streepje voor. Met hun hogere inkomens en fiscale voordelen kunnen zij flink overbieden en woningen betalen die voor lokale bewoners onbereikbaar zijn geworden. Zo worden steeds meer Nederlanders stap voor stap van de woningmarkt in hun omgeving verdrongen.

GEBREKKIGE INTEGRATIE

Hoe meer diversiteit, hoe minder buurtcohesie. Een buurt verliest haar samenhang wanneer de kloof tussen bewoners te groot wordt. Dat zien we gebeuren in wijken waar veel arbeidsmigranten wonen. Omdat zij vaak nauwelijks de Nederlandse taal leren, ontstaat er steeds minder contact met de buurt. Het gevolg: de Nederlandse taal en cultuur verdwijnen langzaam uit sommige wijken, waardoor de sociale samenhang en het gemeenschapsgevoel verder afbrokkelen.

SLECHTE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Voor al laaggeschoolde arbeidsmigranten worden vaak op schandalige wijze behandeld. Er is een systeem gegroeid waarin misleiding, uitbuiting en het simpelweg dumpen van mensen de norm is geworden. Door hun flexibele contracten zijn arbeidsmigranten extreem afhankelijk van hun werkgever – niet alleen voor werk, maar ook voor huisvesting. De gevolgen zijn schrijnend. Naar schatting is inmiddels zes op de tien daklozen een arbeidsmigrant. Velen van hen bivakkeren in bossen of op straat.

DOMME ECONOMISCHE GROEI

De productiviteitsgroei van Nederland is in afgelopen jaren gekelderd. Een van de oorzaken is dat we steeds meer laagproductieve sectoren hebben. Het aantal laagbetaalde banen is de afgelopen 10 jaar drie keer zo snel gegroeid als andere banen. Innovatie-econoom noemde dit ook wel domme groei. In plaats dat we in Nederland inzetten op innovatie en technologie zijn er vooral slachterijen, distributiehuizen, uitzendbureaus bijgekomen. Onze schaarse ruimte zetten we daarom totaal verkeerd in. Nederland is een plofkip geworden dankzij goedkope arbeidsmigratie.

WAT MOETEN WE NIET DOEN?

WE MOETEN NIET LUISTEREN NAAR DE LOBBY VAN WERKGEVERS

Laaggeschoolde arbeid werd door lobbyisten en politieke partijen een model waaraan werkgevers makkelijk geld konden verdienen. Nog steeds zijn veel oud-politici van partijen aan de rechterzijde lobbyisten voor werkgeversbranches, zoals de uitzendsector, logistiek en land- en tuinbouw.

RECHTSE PARTIJEN KIJKEN WEG VAN ARBEIDSMIGRATIE

PVV heeft niets concreet staan over arbeidsmigratie in het verkiezingsprogramma. Andere partijen bewegen nu wel mee als het gaat om goede huisvesting voor arbeidsmigranten en innovatie, maar daadkrachtige oplossingen willen ze niet. Vaak blijven partijen zoals VVD en CDA inzetten op lage lonen, flexibele arbeidscontracten en het fiscaal stimuleren van arbeidsmigratie. BBB heeft zelfs tegen de belangrijke wet gestemd om de uitzendsector te reguleren (WTTA). De wortels van het probleem worden vakkundig met rust gelaten. Het is meebewegen om de status quo te behouden. Met deze aanpak rommelen we het tweede kwart van de 21ste eeuw in waarin arbeidsmigratie alleen maar zal stijgen.

TIJD VAN DEBATTEREN IS VOORBIJ

Nieuw Sociaal Contract zet zich al sinds de oprichting in voor het terugdringen van arbeidsmigratie. Arbeidsmigratie is een van de grootste vraagstukken van onze tijd. Het gaat over hoe we onze cultuur, ruimte, samenleving en economie willen inrichten. Nederland heeft zich gespecialiseerd in lage lonen en flexibele contracten. Het is daarom de hoogste tijd dat we duidelijke keuzes maken.

Voor Nieuw Sociaal Contract geldt: arbeidsmigratie is pas een optie wanneer alle nationale mogelijkheden zijn benut. Pas wanneer deze maatregelen volledig zijn benut, kan arbeidsmigratie overwogen worden – en dan vooral gericht op sectoren die van (grote) toegevoegde waarde zijn.

In het eerste kwart van 21ste eeuw hebben we teugels te hard laten vieren. Arbeidsmigratie is uit zijn voegen gebarsten met alle problemen van dien voor onze samenleving: buurten, economie en ruimte staan onder druk. Laat daarom het tweede kwart van de 21ste eeuw een periode zijn waarin we weer grip krijgen op arbeidsmigratie.

WAT MOETEN WE WEL DOEN?

1. VERHOOG MINIMUMLOON STAPSGEWIJS NAAR €18

Arbeidsmigranten zijn nu veel te goedkoop. Als het minimumloon €14,40 bedraagt, heeft een werkgever geen reden om te investeren in slimme innovatie. Er zijn nu talloze uitzendbureaus actief in Roemenië en Bulgarije om actief arbeidsmigranten naar Nederland te halen. Als arbeidsmigratie duurder wordt, zal het minder aantrekkelijk worden voor werkgevers om hier arbeidsmigranten naartoe te halen. Ze worden daardoor veel eerder gedwongen om te investeren in slimme technologieën, waardoor onze productiviteit weer verhoogd wordt. Met een verhoging van minimumloon pak je de wortel van het probleem aan doordat werkgevers meer zullen innoveren.

2. ARBEIDSMIGRANT HALEN IS GELD NAAR STARTERSBAAN

STATUSHOUDERS EN UITKERINGSGERECHTIGDEN

Wij willen een werkgeversheffing op arbeidsmigratie. Bedrijven die arbeidsmigranten naar Nederland halen, betalen een extra bijdrage. Zo dragen zij bij aan de maatschappelijke kosten zoals druk op zorg, huisvesting en onderwijs. De opbrengsten willen we teruggeven aan bedrijven om te investeren in scholing voor uitkeringsgerechtigden en statushouders. Op die manier benutten we eerst het arbeidspotentieel in eigen land voordat we arbeidsmigranten naar Nederland halen. In het Verenigd Koninkrijk bestaat zo'n heffing al om arbeidsmigratie te ontmoedigen en te investeren in scholing (immigration skills charge).

3. STAP NAAR VASTE BANEN: 70% VAST CONTRACT, CAO ZELFS 80%

Flexibele contracten hebben niet alleen Nederlandse werknemers overgeleverd aan de grillen van de markt, maar ook arbeidsmigranten. De flexibilisering van de arbeidsmarkt vergroot juist de vraag naar laagbetaalde arbeid, waardoor veel arbeidsmigranten afhankelijk zijn van onzekere contracten. In de (glas)tuinbouw is naar schatting 42% van de werknemers arbeidsmigrant, onder de uitzendkrachten in de land- en tuinbouw zelfs zo'n 90%. In de vleessector gaat het om bijna vier op de tien werknemers. Arbeidsmigranten moeten vaker via reguliere contracten kunnen werken, met doorbetaling ook als er tijdelijk geen werk is.

4. UITZENDVERBOD VOOR VLEESSECTOR

De vleessector kent al jarenlang stelselmatige misstanden. Veel arbeidsmigranten werken er met losse contracten en zijn afhankelijk van uitzendbureaus. Zij worden vaak niet volledig uitbetaald en kunnen van de ene op de andere dag op straat staan. Dit probleem speelt al jaren, maar echte maatregelen blijven uit. Hoogste tijd dat er een uitzendverbod in de vleessector komt. Werkgevers mogen medewerkers niet meer via een uitzendbureau inlenen maar moeten hen zelf in dienst nemen. Duitsland ging ons al voor en verbood sinds 2021 uitzendkrachten bij slachthuizen vanwege de grote

misstanden die zich ook daar voordeden. Ook andere hoog-risicosectoren, zoals logistiek en schoonmaak, riskeren een uitzendverbod als er geen structurele verbeteringen zijn.

5. KIES JE ECONOMIE – SCHAF ONDOELMATIGE FISCALE

VOORDELEN AF EN STIMULEER INNOVATIE

De schaarste dringt zich in Nederland op. Niet alles kan overal. De miljoenen aan vierkante meters voor distributiebedrijven kunnen niet meer ingezet worden voor technologische bedrijven. De huizen waar arbeidsmigranten wonen kunnen niet meer gebruikt worden voor de huisvesting van de lokale bevolking. De culturele erosie in wijken en buurten door migratie kan maar heel langzaam hersteld worden.

Het is tijd om gericht te bepalen waar we onze energie en middelen op willen inzetten. Nieuw Sociaal Contract wil daarom de toegevoegde waarde van sectoren die sterk leunen op laaggeschoolde arbeidsmigranten actief onder de loep nemen. Dat geldt specifiek voor de vleessector, sierteelt en logistieke sector. Dit zijn sectoren die veel gebruikmaken van arbeidsmigranten en veelal exporteren voor het buitenland. De kosten voor deze sectoren kunnen zo laag zijn, omdat de kosten op de samenleving worden afgewenteld.

Nieuw Sociaal Contract wil daarom dat we gerichte afspraken maken met werkgevers uit deze sector (polderakkoord). We willen dat de overheid € 500 miljoen inlegt om arbeidsbesparende technologieën te stimuleren, onderverdeeld in: robots naar de praktijk brengen (50%), investeren in onderwijs gericht op ontwikkelen en besturen van innovatie (25%) en innovatie in specifiek sectoren als glastuinbouw (25%). Verder investeren we € 1,5 miljard in de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk om het verdienmodel van laaggeschoolde arbeidsmigratie te doorbreken.

Nieuw Sociaal Contract wil af van fiscale regelingen die (indirect) arbeidsmigratie stimuleren. Een voorbeeld is het verlaagde btw-tarief voor de

sierteelt. Bloemen vallen vanwege onduidelijke redenen nog onder het lage tarief, waardoor we deze sector actief ondersteunen met belastinggeld. Deze regeling zal afgeschaft worden. Ook omdat deze regeling ondoelmatig is. De regeling bevoordeelt vooral de hogere inkomens en maakt ons belastingstelsel onnodig complex.

6. FLINKE BEPERKING VAN EXPATREGELING

De expatregeling veroorzaakt oneerlijke concurrentie. Expats met een salaris van circa €45.000 – en voor werkenden onder de 30 jaar al vanaf €35.000 – krijgen een fors belastingvoordeel. Zij kunnen de eerste 5 jaar 30% van hun inkomen belastingvrij ontvangen. Nederlanders die hetzelfde werk doen en hetzelfde verdienen, houden netto aanzienlijk minder over en worden bovendien van de woningmarkt weggeconcentreerd door hun collega's. In sommige wijken worden bijna alle huizen opgekocht door expats. In de wijk Meerhoven in Eindhoven is 50% van de inwoners van buitenlandse komaf.

De expatregeling moet weer terug naar haar oorspronkelijke doel: uitsluitend bedoeld zijn voor werknemers met cruciale expertise die moeilijk in Nederland te vinden zijn, zoals ICT en techniek. Daarnaast moet de expatregeling afgebouwd worden in drie jaren (eerste jaar: 30%, jaar 2: 20%, jaar 3: 10%). Ook moet er een terugbetalingsverplichting zijn als expats binnen 3 jaar weer vertrekken, zodat mensen gestimuleerd worden om langer te blijven. Om misbruik te voorkomen moeten expats alleen aanspraak kunnen maken op de regeling als zij ingeschreven staan in Basisregistratie Personen (BRP) met adresverificatie.

7. KENNISMIGRANTEN-REGELING STRENG AANSCHERPEN

Kennismigranten van buiten de EU komen nu veel te makkelijk naar Nederland. Deze mensen kunnen ofwel een beroep doen op nationale maatregel (kennismigrantenregelingen) ofwel op een Europese maatregel (Blauwe kaart-regeling). Minister Faber heeft de criteria van de Blauwe kaart-regeling willen verruimen, maar dit is door amendementen van Nieuw Sociaal Contract teruggedraaid (zie amendementen-Saris).

De kennismigrantenregeling moet ook strengere maatregelen kennen. De looneisen moeten omhoog, zodat minder mensen aanspraak kunnen maken. Daarnaast wordt de kennismigrantenregeling vaak misbruikt voor werk dat nauwelijks waarde toevoegt aan Nederland. Daarom moeten werkgevers die kennismigranten van buiten de EU naar Nederland halen, voldoen aan strengere eisen op het gebied van betrouwbaarheid en solvabiliteit. Bovendien moet de regeling beter worden toegespitst op echte tekortsectoren, zoals ICT en Techniek.

8. REGISTRATIE VERBETEREN

De registratie van arbeidsmigranten is een puinhoop. Gemeenten hebben nauwelijks zicht op waar arbeidsmigranten worden gehuisvest en kunnen misstanden daardoor moeilijk aanpakken. Inschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP) is pas verplicht bij een verblijf van vier maanden of langer. Voor kortere perioden geldt de bovenlokale Registratie Niet-Ingezetenen (RNI). Van deze systemen wordt veel misbruik gemaakt.

Nieuw Sociaal Contract wil dat alle arbeidsmigranten zich vanaf de eerste dag verplicht registreren bij de gemeente waar zij gaan wonen. Zo krijgen gemeenten veel meer grip: zij kunnen controleren of arbeidsmigranten over passende huisvesting beschikken en het juiste verblijfsrecht hebben om in Nederland te mogen werken. Daarnaast kunnen gemeenten hen beter voorlichten over hun rechten en plichten. Net als in België moet na inschrijving een controle plaatsvinden van het verblijfsadres.

Op korte termijn kan de registratie worden verbeterd door de invoering van een verplichte aanwezigheidsmelding. Voor de langere termijn pleiten we voor meer ruimte in de Verblijfsrichtlijn om (EU-)arbeidsmigranten te kunnen registreren. Ook zetten we in op de verplichte terugkeer van werkloze en dakloze arbeidsmigranten.

Voor arbeidsmigranten van buiten de EU geldt dat zij niet meer via de RNI een Burgerservicenummer moeten kunnen krijgen, maar alleen nog via de aanvraag van een (gecombineerde) vergunning voor werk en verblijf. Werkgevers moeten ook nagaan of derdelanders een tewerkstellingsvergunning hebben.

9. BETERE WERKOMSTANDIGHEDEN

Er moet een duidelijke scheiding komen tussen wonen en werken. Nu zijn arbeidsmigranten vaak nog volledig afhankelijk van hun werkgever of uitzendbureau voor huisvesting. Verliezen zij hun baan, dan verliezen zij ook direct hun woonplek en belanden zij op straat. Daarnaast moeten er onafhankelijke keurmerken komen voor huisvesting, zodat de kwaliteit van flexwoningen gewaarborgd is en situaties waarin mensen met tien personen op één kamer slapen, worden voorkomen.

10. CULTUUR IN NEDERLAND BEHOUDEN

Cultuur en taal zijn misschien wel de belangrijkste factoren. Als arbeidsmigranten goed in Nederland zouden integreren, zou dat veel problemen verminderen en het onderlinge begrip vergroten. Nu leven hoog- en laaggeschoolde arbeidsmigranten vaak in parallelle werelden. Ze spreken de taal niet en mengen zich nauwelijks in de Nederlandse samenleving. Het gevolg is dat zij zich minder hechten en vaak snel weer vertrekken.

Nieuw Sociaal Contract heeft daarom eerder een taaloffensief voorgesteld 'Spreek Nederlands met mij'. Arbeidsmigranten moeten weer actief Nederlands leren. Het voorstel is dat zij binnen vier jaar minimaal het B1-niveau behalen. Lukt dat niet, dan vervalt een deel van hun belastingvoordeel. In het taaloffensief hebben we meer voorstellen gelanceerd.

